

תנ"ך

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	–	היסטוריוגרפיה ונבואה	–	(28x2)	–	56 נקודות
פרק שני	–	נושאי החובה	–	(8x3)	–	24 נקודות
פרק שלישי	–	נושאי ההרחבה	–	(8x1)	–	8 נקודות
פרק רביעי	–	קטע להבנה ולניתוח	–	(4x3)	–	12 נקודות
					–	סה"כ
					–	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפניסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כעיוןך (ראשי פרקים, היסטוריה וכדומה) רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שטחון למחברת הבחינה עלול לגרום לביטול הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — היסטוריוגרפיה ונבואה (56 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3.

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א — חובה (12 נקודות) ועל שניים מן הסעיפים ב-ד (לכל סעיף — 8 נקודות). (לכל שאלה — 28 נקודות)

1. קרא מלכים א, י"א, 1-13, 26-32.

מלכים א, י"א, 1-13

א והמלך
 ב שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת-בת-פרעה מואביות
 ג עמניות אדמית צדנית חתית: מן-הגוים אשר אמר-ה'
 ד אל-בני ישראל לא-תבאו בהם והם לא-יבאו בכם אכן ישו
 ה את-לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה: ויהי-
 ו לו נשים שרות שבע מאות ופילגשים שלש מאות וישו נשיו
 ז את-לבבו: ויהי לעת זקנת שלמה נשיו השו את-לבבו אחרי
 ח אלהים אחרים ולא-היה לבבו שלם עם-ה' אלהיו כלבב
 ט דויד אביו: וילך שלמה אחרי עשתרת אלהי צדנים ואחרי
 י מלכם שקץ עמנים: ויעש שלמה הרע בעיני-ה' ולא מלא
 יא אחרי-ה' בדוד אביו: אז יבנה שלמה במה
 יב לכמוש שקץ מואב בהר אשר על-פני ירושלם ולמלך שקץ
 יג בני עמון: וכן עשה לכל-נשיו הנכריות מקטירות ומזבחות
 יד לאלהיהן: ויתאנף-ה' בשלמה כי-נטה לבבו מעם-ה'
 טו אלהי ישראל הנראה אליו פעמים: וצוה אליו על-הדבר הזה
 טז לבלתי-לכת אחרי אלהים אחרים ולא שמר את אשר-צוה
 טז ויאמר-ה' לשלמה יען אשר היתה-
 יז זאת עמך ולא שמרת בריתי וחקתי אשר צויתי עליך קרע
 יח אקרע את-הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך: אך-בימיך
 יט לא אעשנה למען דוד אביך מיד בנג אקרענה: רק את-
 כ כל-הממלכה לא אקרע שבט אחד אתן לבנג למען דוד
 עבדי ולמען ירושלם אשר בחרתי:

וירבעם בן-נבט אפרתי מן-העדרה
 ושם אמו צרועה אשה אלמנה עבד לשלמה וירם יד במלך:
 וזה הדבר אשר-הרים יד במלך שלמה בנה את-המלוא
 סגר את-פרץ עיר דוד אביו: והאיש ירבעם גבור חיל וירא
 שלמה את-הנער כִּי-עשה מלאכה הוא ויפקד אתו לכל-
 סבל בית יוסף:
 ויהי בעת ההיא וירבעם יצא
 מירושלם וימצא אתו אחיה השילני הנביא בדרך והוא
 מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה: ויתפש אחיה
 בשלמה החדשה אשר עליו ויקרעה שנים עשר קרעים:
 ויאמר לירבעם קח-לך עשרה קרעים כי כה אמר ה'
 אלהי ישראל הנני קרע את-הממלכה מיד שלמה ונתתי לך
 את עשרה השבטים: והשבט האחר יהיה-לו למען עבדי
 דוד ולמען ירושלם העיר אשר בחרתי בה מכל שבטי
 ישראל:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 1-13 שלפניך.

(1) על פי פסוקים אלה, מה היה החטא שחטא שלמה בזקנתו, ומה גרם לו לחטוא? בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) מהו האירוע שהתרחש בעקבות חטאיו של שלמה? (4 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים 1-13 שלפניך וגם מלכים א, י', 1-13.

(1) בקטעים האלה מתוארים קשריו של שלמה עם נשים נוכריות. קשרים אלה מאירים את דמותו באור שונה בכל אחד מן הקטעים. הסבר קביעה זו. (3 נקודות)

(2) לדעתך, מהי המטרה של הסופר המקראי בתיאור השונה של דמותו של שלמה בכל אחד מן הקטעים? נמק. (5 נקודות)

ג. (1) דוד מוזכר כמה פעמים בקטעים שלפניך.

מדוע דוד מוזכר בפסוקים 4, 6, ומדוע הוא מוזכר בפסוקים 12-13? הסבר את דבריך. (5 נקודות)

(2) קרא גם מלכים א, ט"ז, 30-31.

האם הסיבה שירבעם מוזכר בפסוקים אלה דומה לסיבה שבגללה הוזכר דוד בפסוקים 4, 6 או לסיבה שבגללה הוזכר דוד בפסוקים 12-13? נמק. (3 נקודות)

ד. (1) קרא פסוקים 26-28 שלפניך ואת דברי נשיא המדינה ראובן ריבלין על אודות פרק זה. דווקא כינונה המוצלח של המלוכה הישראלית על ידי שלמה יביא לפירוד ושבירת הסולידריות הבין-שבטית הישראלית.

(ריבלין, ר' [2017]. אסור לנו לשכוח. 929 מלכים א. אוהר באוקטובר 2017 מ- <http://www.929.org.il>)

הסבר את דברי הנשיא ריבלין, ובסס אותם על דוגמה מפסוקים 26-28 שלפניך. (5 נקודות)

(2) קרא פסוקים 29-32 שלפניך. הסבר כיצד המעשה הסמלי המתואר בפסוקים אלה ממחיש את פילוג

הממלכה. בסס את דבריך על הכתוב. (3 נקודות) /המשך בעמוד 4/

בשנת שתיים עשרה
 לאחז מלך יהודה מלך הושע בן-אלה בשמרון על-ישראל
 בשש שנים: ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל
 אשר היו לפניו: עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי-לו
 הושע עבד וישב לו מנחה: וימצא מלך-אשור בהושע קשר
 אשר שלח מלאכים אל-סוא מלך-מצרים ולא-העלה מנחה
 למלך אשור כשנה בשנה ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו בית
 כלא: ויעל מלך-אשור בכל-הארץ ויעל שמרון ויצר עליה
 שלש שנים: בשנת התשעית להושע לכד מלך-אשור את-
 שמרון ויגל את-ישראל אשורה וישב אותם בחלח ובחבור
 נהר גוזן וערי מדי: ויהי כי-חטאו בני-ישראל
 ל'ה' אלהיהם המעלה אתם מארץ מצרים מתחת יד
 פרעה מלך-מצרים ויראו אלהים אחרים: וילכו בחקות
 הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל ומלכי ישראל אשר
 עשו: ויחפאו בני-ישראל דברים אשר לא-כן על-ה'
 אלהיהם ויבנו להם במות בכל-עריהם ממגדל נוצרים עד-
 עיר מבער: ויצבו להם מצבות ואשרים על כל-גבעה גבהה
 ותחת כל-עץ רענן: ויקטרו-שם בכל-במות כגוים אשר-
 הגלה ה' מפניהם ויעשו דברים רעים להכעיס את-ה':
 ויעבדו הגללים אשר אמר ה' להם לא תעשו את-הדבר
 הזה: ויער ה' בישראל וביהודה ביד כל-נביאי כל-חזה
 לאמר שבו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי ככל-
 התורה אשר צויתי את-אבותיכם ואשר שלחתי אליכם ביד
 עבדי הנביאים: ולא שמעו ויקשו את-ערפם כערף אבותם
 אשר לא האמינו ב'ה' אלהיהם: וימאסו את-חקיו ואת-
 בריתו אשר כרת את-אבותם ואת עדותיו אשר העיד בם
 וילכו אחרי ההבל ויהבלו ואחרי הגוים אשר סביבתם אשר
 עוה ה' אתם לבלתי עשות כהם: ויעזבו את-כל-מצות
 ה' אלהיהם ויעשו להם מסכה שנים עגלים ויעשו אשירה
 וישתחוו לכל-צבא השמים ויעבדו את-הבעל: ויעבירו את-
 בניהם ואת-בנותיהם באש ויקסמו קסמים וינחשו ויתמכרו
 לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו: ויתאנף ה' מאד
 בישראל ויסרם מעל פניו לא נשאר רק שבט יהודה לכדו:

נביאי

שני

יט גַם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת הַיְיָ אֱלֹהֵיהֶם וַיִּלְכּוּ בַחֲקוֹת
 כ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ: וַיִּמָּאֵס הַיְיָ בְּכָל־זֹרַע יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵם
 כא וַיִּתְּנֵם בְּיַד־שָׂסִים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכֶם מִפְּנֵיו: כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל
 וַיִּדָּח מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיִּמְלִיכוּ אֶת־יָרֵבֶעַם בֶּן־נֹבֵט וַיִּדָּא יָרֵבֶעַם אֶת־
 כב יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי הַיְיָ וְהַחֲטִיִּיאַם חֲטָאָה גְדוֹלָה: וַיִּלְכּוּ בְנֵי
 כג יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חֲטָאוֹת יָרֵבֶעַם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־סָרוּ מִמֶּנָּה: עַד
 אֲשֶׁר־הִסִּיר הַיְיָ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד כָּל־
 עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמַתוֹ אֲשׁוּרָה עַד הַיּוֹם
 כד הַזֶּה: וַיָּבֵא מֶלֶךְ־אֲשׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעוֹא
 וּמִחַמַּת וּסְפָרוּסִים וַיֵּשֶׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ
 אֶת־שְׁמֶרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ:

ענה על סעיף א (חובה).

א קרא פסוקים 1-6 שלפניך.

(1) מהו האירוע בתולדות ממלכת ישראל המתואר בפסוקים אלה? ציין מהי השנה הלועזית שבה התרחש

האירוע. (4 נקודות)

(2) הסבר על פי פסוקים אלה את הסיבה הדתית ואת הסיבה הריאלית לאירועים המתוארים בקטע שלפניך.

(8 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. בפסוק 2 על פי נוסח המסורה שלפניך כתוב: "ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו".

גרסת תרגום השבעים לפסוק 2 היא: "כי הרע לעשות מכל מלכי ישראל שהיו לפניו".

(1) מהו הקושי העולה מפסוק 2 על פי נוסח המסורה, וכיצד הנוסח של תרגום השבעים פותר את הקושי?

(4 נקודות)

(2) האם הגרסה של תרגום השבעים עולה בקנה אחד עם הנאמר בפסוקים 7-17 שלפניך? נמק. (4 נקודות)

ג. קרא פסוקים 13, 18-23 שלפניך.

(1) על פי פסוקים 18-23, כיצד הסופר המקראי מנמק את העונש שבו נענשה ממלכת ישראל? ציין שני נימוקים,

והסבר אותם. (4 נקודות)

(2) גם ממלכת יהודה נזכרת בפסוקים אלה. הסבר מדוע הסופר המקראי מטיף מוסר לאנשי יהודה. בסס את

דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

ד. (1) על פי פסוק 6 ופסוק 24, תאר את מדיניות ההגליה של אשור. ציין מטרה אחת של מדיניות זו. (6 נקודות)

(2) מדיניות ההגליה של אשור גרמה נזק עצום לעשרת השבטים. הסבר קביעה זו. (2 נקודות)

א הדַבֵּר אֲשֶׁר-הָיָה עַל-יְרֵמְיָהוּ
 עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה בַּשָּׁנָה הַרְבֵּעִית לַיהוֹקִים בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ
 מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה הָרְאִשִׁית לְנְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
 ב אֲשֶׁר דִּבֶּר יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה וְאֵל כָּל-יֹשְׁבֵי
 ג יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר: מִן-שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַיֹּאשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמוּן
 מֶלֶךְ יְהוּדָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה זֶה שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה
 ד דֹּבֵר-יְהוָה אֵלַי וְאָדַבֵּר אֵלֵיכֶם אֲשֶׁכֶם וְדִבַּר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם:
 ה וְשָׁלַח יְהוָה אֵלֵיכֶם אֶת-כָּל-עַבְדָּיו הַנְּבִאִים הַשְׂכֵּס וְשָׁלַח וְלֹא
 ו שָׁמַעְתֶּם וְלֹא-הִטִּיתֶם אֶת-אָזְנוֹכֶם לְשִׁמְעַ: לֵאמֹר שׁוּבוּ-נָא
 ו אִישׁ מִדְרָכּוֹ הִרְעָה וּמִרְעַ מֵעַלְלֵיכֶם וּשְׁבוּ עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר
 ז נָתַן יְהוָה לָכֶם וּלְאֲבוֹתֵיכֶם לְמִן-עוֹלָם וְעַד-עוֹלָם: וְאֵל-
 ח תֵּלְכוּ אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרַי לְעַבְדָם וּלְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם
 ט וְלֹא-תִכְעִסוּ אוֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְלֹא אֲרַע לָכֶם: וְלֹא-
 י שָׁמַעְתֶּם אֵלַי נְאֻם-יְהוָה לְמַעַן הִכְעִסוּנִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם לְרַע
 כ לָכֶם: לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת יְעַן אֲשֶׁר לֹא-
 ל שָׁמַעְתֶּם אֶת-דִּבְרֵי: הַנְּנִי שָׁלַח וּלְקַחְתִּי אֶת-כָּל-מִשְׁפַּחֹת
 מ צֶפּוֹן נְאֻם-יְהוָה וְאֵל-נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל עַבְדִּי וְהִבֵּאתִים
 נ עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל-יֹשְׁבֵיהָ וְעַל כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה סְבִיב
 ס וְהַחֲרַמְתִּים וְשָׁמַתִּים לְשִׁמָּה וּלְשָׂרְקָה וּלְחַרְבּוֹת עוֹלָם:
 ז וְהֵאֲבִדְתִי מֵהֶם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה
 ח וְקוֹל רַחִים וְאוֹר נֵר: וְהִיתָה כָּל-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחַרְבָּה לְשִׁמָּה
 ט וְעַבְדֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-מֶלֶךְ בָּבֶל שְׁבַעִים שָׁנָה: וְהָיָה
 י כַּמְלָאוֹת שְׁבַעִים שָׁנָה אֶפְקֹד עַל-מֶלֶךְ-בָּבֶל וְעַל-הַגּוֹי הַהוּא
 יא נְאֻם-יְהוָה אֶת-עוֹנָם וְעַל-אֲרֶץ בְּשָׂדִים וְשָׁמַתִּי אֹתוֹ
 יב לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם: וְהִבֵּאתִי עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶת-כָּל-דִּבְרֵי
 יג אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי עֲלֶיהָ אֵת כָּל-הַכְּתוּב בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר-
 יד נִבְּא יְרֵמְיָהוּ עַל-כָּל-הַגּוֹיִם: כִּי עַבְדֹּבְכֶם גַּם-הֵמָּה גּוֹיִם
 רַפִּים וּמְלָכִים גְּדוֹלִים וְשָׁלַמְתִּי לָהֶם כַּפְּעֵלָם וְכַמַּעֲשֵׂה
 יו יְדֵיהֶם:

הַכְּעִיסוּנִי

וְהִבֵּאתִי

ענה על סעיף א (חובה).

- א. בפסוקים אלה ירמיהו הנביא מנבא את חורבן יהודה.
ציין מן הקטע שלפניך שני תיאורים המנבאים את החורבן, והסבר כיצד כל אחד מהם מבטא את החורבן.
ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.
- ב. קרא גם מלכים ב, כ"ד, 20 ואת דברי דוד בן-גוריון שלפניך.
[...] ירמיהו הכיר היטב את המצב ויחסי הכוחות והיה ברור לו שאם ימשיכו במרד - תחרב ירושלים [...] הוא ידע היטב כי לא לעולם חוסן, והיה בטוח שלא יעבור זמן רב - לא יותר משבעים שנה ובבל תתרוּפּף ותיפול [...].
(בן-גוריון, ד' [1969]. עיונים בתנ"ך, תל אביב: עם עובד, עמ' 241)
- על פי הקטע שלפניך ועל פי הפסוק ממלכים ב, כ"ד, 20, הסבר את דברי בן-גוריון המודגשים בקו.
בסס את דבריך על הכתובים.
- ג. (1) קרא פסוקים 8-9 שלפניך.
הסבר מה אפשר ללמוד מן הביטוי "נבוכדראצר מלך בבל עבדי" על התפיסה העוסקת במקומו של ה' בהיסטוריה. (4 נקודות)
- (2) האם התפיסה שתיארת בתת-סעיף (1) היא שהאל הוא אל מקומי או אל אוניברסלי? הסבר את דבריך. (4 נקודות)
- ד. קרא גם ירמיה, כ"ו, 2-6.
(1) ציין והסבר שני רעיונות דומים העולים מן הקטע שלפניך ומירמיה, כ"ו, 2-6. (4 נקודות)
- (2) מדוע לדעתך, למרות כל הנבואות והאזהרות, לא הקשיב העם לירמיהו? הסבר את דבריך. (4 נקודות)

פרק שני — נושאי החובה (24 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 4-7 (לכל שאלה — 8 נקודות).

חוק

4. קרא דברים, כ', 10-18.

כִּי־תִקְרַב אֶל־
 י א עֵיר לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ וּקְרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם
 תִּעַנְךָ וּפְתַחְהָ לָךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַס
 י ב וְעַבְדוּךָ: וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשֵׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וַצֵּרְתָּ
 י ג עֲלֶיהָ: וּנְתַנָּה ה' אֱלֹהֶיךָ בִּידְךָ וְהִכִּיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־
 י ד חֶרֶב: רַק הַנְּשִׂים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־
 שְׁלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שָׁלַל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ
 ט לָךְ: כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הַרְחֹקוֹת מִמֶּךָ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי
 ט ז הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה: רַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ
 י נתַן לָךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲיֶה כָּל־נַשְׂמָה: כִּי־הִחַרְסָם תַּחֲרִימָם הַחַתִּי
 וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ:
 י ח לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר
 עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטַאתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם:

- א. בקטע שלפניך, העוסק בדיני מלחמה, מתוארות שתי דרכים שבהן בני ישראל מצווים לנהוג כלפי ערים רחוקות בבואם להילחם בהן. הדרך שבה ינהגו תלויה בהתנהגות תושבי העיר.
- ציין את שתי הדרכים האלה, והסבר כיצד תשפיע ההתנהגות של תושבי העיר על הדרך שבה ינהגו בהם בני ישראל. (4 נקודות)
- ב. (1) כיצד בני ישראל מצווים לנהוג כלפי הערים הקרובות? מהו הנימוק להתנהגות זו? בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)
- (2) איזה קושי מוסרי עולה מן היחס כלפי הערים הקרובות? הסבר את דבריך. (2 נקודות)

א וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־ה' וַיֹּאמֶר: יָדַעַתְּ כִּי־
ב כָּל־תּוֹכַל וְלֹא־יִבָּעַר מִמֶּךָּ מִזְמָה: מִי זֶה וּמַעֲלִים עֲצָה בְּלִי
ד דַּעַת לִבִּי הִגַּדְתִּי וְלֹא אָבִין נִפְלְאוֹת מִמֶּנִּי וְלֹא אֲדַע: שָׁמַע־
ה נָא וְאַנְכִי אֲדַבֵּר אֲשַׁאלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי: לְשִׁמְע־אֲזֶן שָׁמַעְתִּיךָ
ו' וְעַתָּה עֵינֵי דָאֲתִיךָ: עַל־כֵּן אָמַאִס וְנַחֲמַתִּי עַל־עַפְר וְאָפַר:

"על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" (פסוק 6).

יש הטוענים כי בדברים אלה איוב מביע חרטה, ויש הטוענים כי איוב אומר שמצא נחמה.

א. הסבר את שתי הטענות על פי הקשרן בקטע. (4 נקודות)

ב. לדעתך, איזו טענה מן הטענות שהסברת בסעיף א תואמת יותר את דברי איוב בקטע שלפניך? נמק את דבריך.

(4 נקודות)

נביאי אמת ושקר

6. קרא ירמיה, כ', 9-17.

ט ואמרתי לא-אזכרנו ולא-אדבר עוד בשמו והיה בלבי
 י כאש בערת עצר בעצמתי ונלאיתי כלכל ולא אוכל: כי
 שְׁמַעְתִּי דַבַּת רַבִּים מְגֹדֵר מִסָּבִיב הַגִּידוּ וַנְּגִידְנוּ כָּל אָנוּשׁ
 שְׁלָמִי שְׁמַרְי צַלְעֵי אוֹלֵי יִפְתָּה וְנוֹכְלָה לוֹ וְנִקְחָה נִקְמַתְנוּ
 יא מִמֶּנּוּ: וְהָיָה אוֹתִי כְּגִבּוֹר עָרִיץ עַל-בֶּן רֹדְפֵי יִכְשְׁלוּ
 וְלֹא יִכְלוּ בִּשְׂוֹ מְאֹד כִּי-לֹא הִשְׁכִּילוּ פְלִמַת עוֹלָם לֹא
 יב תִּשְׁכַּח: וְהָיָה עֲבֹאוֹת בַּחֲן צְדִיק רֹאֵה כְלִיּוֹת וְלֵב אֲרֹאֵה
 יג נִקְמַתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גִּלִּיתִי אֶת-רִיבֵי: שִׁירוּ
 לד הַלְלוּ אֶת-יְהוָה כִּי הִצִּיל אֶת-נַפְשׁ אַבְיּוֹן מִיַּד
 יד מְרַעִים: אֲרוֹר הַיּוֹם אֲשֶׁר יִלְדֵתִי בּוֹ יוֹם אֲשֶׁר-
 טו יִלְדֵתֵנִי אִמִּי אֶל-יְהוָה בְּרוּךְ: אֲרוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר בִּשְׂר אֶת-אָבִי
 טז לֵאמֹר יִלְדֶלְךָ בֶּן זָכָר שִׂמְחָה שִׂמְחָה: וְהִיָּה הָאִישׁ הַהוּא
 כְּעָרִים אֲשֶׁר-הִפְךָ הָיָה: וְלֹא נָחַס וְשָׁמַע זַעֲקָה בְּבִקְרָה וְתִרְוַעָה
 יז בַּעַת צַהֲרִים: אֲשֶׁר לֹא-מוֹתֵתֵנִי מֵרַחֵם וְתִהְיֶה-לִּי אִמִּי קִבְרִי
 וְרַחֲמָה הֵרַת עוֹלָם:

- א. קרא פסוק 9 שלפניך ואת דברי צ' אדר. [...]. ירמיה אינו יכול לשאת את נבואתו. ישנה בנפשו סתירה [...] בין הרגשתו האישית לבין דברי מצפוננו, וכתוצאה מכך הופכת לו נבואתו לסבל מתמיד קשה מנשוא. (אדר, צ' [תשי"ד]. הערכים החינוכיים של התנ"ך. תל אביב: מ' ניומן, עמ' 143)
- כיצד מובע הקושי של ירמיהו בפסוק 9 ובדברים של אדר שלפניך? הדגם והסבר את דבריך. (4 נקודות)
- ב. קרא פסוקים 15-17 שלפניך.
- (1) מהי הקללה שירמיהו מקלל את האיש המבשר, ומדוע לדבריו הוא מקלל אותו? (2 נקודות)
- (2) לדעתך, האם הקללה הזאת מוצדקת? נמק את דבריך. (2 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

7. קרא עזרא, ד', 1-6.

א וישמעו צרי יהודה ובנימן כי בני הגולה בונים היכל ליהוה
 ב אלהי ישראל: ויגשו אל זרבבל ואל ראשי האבות ויאמרו
 להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם ולא אנחנו
 זבחים מימי אסר חדן מלך אשור המעלה אתנו פה:
 ג ויאמר להם זרבבל וישוע ושאר ראשי האבות לישראל
 לא-לכם ולנו לבנות בית לאלהינו כי אנחנו יחד נבנה
 ליהוה אלהי ישראל כאשר צונו המלך כורש מלך-פרס:
 ד ויהי עם הארץ מרפים ידי עם-יהודה ומבלהים אותם
 ה לבנות: וסכרים עליהם יועצים להפר עצתם כל-ימי כורש
 ו מלך פרס ועד-מלכות דריוש מלך-פרס: ובמלכות
 אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על-ישבי יהודה
 וירושלם:

- א. מדוע לא היו ראשי האבות מוכנים לשתף את "צרי יהודה ובנימן" בבניית המקדש? (4 נקודות)
 ב. "צרי יהודה ובנימן" עשו כמה פעולות שנועדו לסכל את בניית המקדש.
 ציין שתי פעולות כאלה, פעולה אחת שהצליחה ופעולה אחת שנכשלה. הסבר את דבריך. (4 נקודות)

פרק שלישי – נושאי ההרחבה (8 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-9 (8 נקודות).

נביאי אמת ושקר

8. קרא ירמיה, כ"ו, 6-11.

ונתתי את-
הבית הזה כשלה ואת-העיר הזאתה אתן לקללה לכל גוי
הארץ: וישמעו הכהנים והנבאים וכל-העם
את-ירמיהו מדבר את-הדברים האלה בבית ה': ויהי
ככלות ירמיהו לדבר את כל-אשר-צוה ה' לדבר אל-כל-
העם ויתפשו אתו הכהנים והנבאים וכל-העם לאמר מות
תמות: מדוע נבית בשם-ה' לאמר כשלו יהיה הבית הזה
והעיר הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל-העם אל-ירמיהו
בבית ה': וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו
מבית-המלך בית ה' וישבו בפתח שער-ה' החדש:
ויאמרו הכהנים והנבאים אל-השרים ואל-כל-העם לאמר
משפט-מות לאיש הזה כי נבא אל-העיר הזאת כאשר
שמעתם באזניכם:

א. קרא גם דברים, י"ח, 20.

מדוע הכהנים והנבאים קובעים כי "משפט מות לאיש הזה" (פסוק 11)? בסס את דבריך על שני הכתובים.

(4 נקודות)

ב. קרא את פירוש מלבי"ם לפסוק 8:

"ויתפשו אתו הכהנים והנבאים וכל העם", תחילה השתתפו גם העם עם הכהנים להמיתו, ולא בעבור שחשבו שהוא נביא שקר ושבדה הנבואה מלבו, כי באמת האמינו שה' שלחו [...] רק שרצו להמיתו שלא על פי הדין כדי שלא ימצא מוכיח להוכיחם ולהודיעם דברי ה'.

(1) לדברי מלבי"ם, מדוע העם מצטרף אל הכהנים והנבאים ודורש להמית את ירמיהו? (2 נקודות)

(2) לדעתך, מהי הסיבה לתגובה של העם, כפי שמלבי"ם מתאר אותה בפירושו? הסבר. (2 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

9. קרא תהלים, קל"ז, 1-6.

א על-נהרות וּבְבַל שֵׁם יִשְׁבְּנוּ גַם-פָּכִינוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת-צִיּוֹן: עַל-
ג עַרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ כְּנִרוֹתֵינוּ: כִּי שֵׁם וּשְׁאֵלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ
ד דְּבַר־שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אִיךְ נָשִׁיר
ה אֶת-שִׁיר־הַיְיָ עַל אֲדָמַת נֹכַר: אִם-אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח
ו יְמִינִי: תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי וּלְחִכִּי אִם-לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ אִם-לֹא אֶעֱלֶה
אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי:

- א. קרא גם **דברים**, ו', 4-12. בשני הקטעים האלה בא לידי ביטוי חשש שעם ישראל ישכח את עברו.
על פי **בל אחד** מן הקטעים, הסבר מה עלול להוביל את העם לשכוח את עברו. (4 נקודות)
- ב. מדוע לדעתך נהפכה ההכרזה "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" להכרזה מכוננת בחיי העם היהודי? הסבר.
(4 נקודות)

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על שאלה 10 חובה ועל שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה — 4 נקודות).

קרא שמואל ב, א', 1-17.

ויהי אחרי

א

מות שאול ודוד שב מהכות את-העמלק וישב דוד
 ב בעקלג ימים שנים: ויהי ביום השלישי והנה איש בא
 מן-המחנה מעם שאול ובגדיו קרעים ואדמה על-ראשו ויהי
 ג בבאו אל-דוד ויפל ארצה וישתחו: ויאמר לו דוד אי מזה
 ד תבוא ויאמר אליו ממחנה ישראל נמלטתי: ויאמר אליו
 דוד מה-היה הדבר הגד-נא לי ויאמר אשר-נס העם מן-
 המלחמה וגם הרבה נפל מן-העם וימתו וגם שאול ויהונתן
 ה בנו מתו: ויאמר דוד אל-הנער המגיד לו איך ידעת כי-
 ו מת שאול ויהונתן בנו: ויאמר הנער והמגיד לו נקרא
 נקריתי בהר הגלבוע והנה שאול נשען על-חניתו והנה
 ז הרכב ובעלי הפרשים הדבקהו: ויפן אחריו ויראני ויקרא
 ח אלי ויאמר הנני: ויאמר לי מי-אתה ויאמר אליו עמלקי
 ט אנכי: ויאמר אלי עמד-נא עלי ומתתני כי אחזני השבץ כי-
 י כל-עוד נפשי בי: ואעמד עליו ואמתתהו כי ידעת כי לא
 יחיה אחרי נפלו ואקח הנזר אשר על-ראשו ואצעדה אשר
 יא על-זרעו ואביאם אל-אדני הנה: ויחזק דוד בבגדו ויקרעם
 יב וגם כל-האנשים אשר אתו: ויספרו ויבכו ויצמו עד-הערב
 על-שאול ועל-יהונתן בנו ועל-עם ה' ועל-בית ישראל
 יג כי נפלו בחרב: ויאמר דוד אל-הנער המגיד
 יד לו אי מזה אתה ויאמר בן-איש גר עמלקי אנכי: ויאמר
 אליו דוד איך לא ידאת לשלח ידך לשחת את-משיח ה':
 טו ויקרא דוד לאחד מהנערים ויאמר גש פגע-בו ויכהו וימת:
 טז ויאמר אליו דוד דמיך על-ראשך כי פִּיך ענה בך לאמר
 יז אנכי מתתי את-משיח ה': ויקנן דוד את-
 הקינה הזאת על-שאול ועל-יהונתן בנו:

ואמר

דמך

ענה על שאלה 10 (חובה).

10. בקטע שלפניך מתוארות פעולות המבטאות את האבל של דוד ואנשיו על מפלת ישראל ועל מות שאול ובניו בקרב. הבא מן הקטע שלוש דוגמאות לפעולות אלה. הסבר כל דוגמה, ובסס את דבריך על הכתוב.

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. קרא גם שמואל א, ל"א, 3-5. גם בקטע זה מסופר על מות שאול, אך פרטי הסיפור שונים מן הפרטים המתוארים בקטע שלפניך.

א. הסבר כיצד מת שאול על פי המתואר בשמואל א, ל"א, 3-5, וכיצד הוא מת על פי המתואר בשמואל ב, א', 6-10. (2 נקודות)

ב. על פי הקטע משמואל ב, א' שלפניך, מה שכנע את דוד שהנער דובר אמת ושאכן שאול מת? בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

12. בקטע שלפניך יש רמזים המעידים על הציפייה שדוד הוא שימלוך אחרי שאול. בסס קביעה זו על שני רמזים מן הכתוב, והסבר את דבריך.

13. קרא פסוקים 14-16 שלפניך.

א. הביטוי "משיח ה'" חוזר פעמיים בפסוקים אלה כדי להצדיק את הריגתו של הנער העמלקי. הסבר קביעה זו. בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

ב. לדעתך, מהו המסר שדוד מבקש להעביר באמצעות הריגת הנער העמלקי? הסבר. (2 נקודות)

בהצלחה!